

in se zagrohotal. Mojemu grohotu je odgovoril taben jek. Zrcalo je bilo krivo in je skrivilo moj obraz na vse strani: nos je bil na levem licu, a brada se je preklala in zlezla na stran...

— Čuden okus je imela moja prababica! — sem rekel.

Zena je takoj stopila k zrcalu in se pogledala v njem — in sedaj se je zgodilo nekaj žalostnega. Poglebela je, se stresla po vseh udih in kriknila. Svečnik ji je padel iz rok, se zakotalil po tleh in sveča je ugasnila. Zavil naju je mrak. Tedaj sem slišal, da je padlo nekaj težkega na tla: moja žena se je onesvestila.

Veter je zastokal še žalostneje, podgane so planile in v papirju so zašumele miši. Z okna se je odtrgal oknica in treščila na tla in vstali so mi lasje kakor tatu in se naježili. V oknu se je prikazala luna...

Prijel sem ženo, jo dvignil in jo nesel ven iz sobe prednikov. Zavedla se je šele na večer drugega dne.

— Zrcalo! Dajte mi zrcalo! — je rekla, ko se je zavedla. — Kje je zrcalo?

Nato ni ves teden ne jedla, ne pila, ne spala in je vedno prosila, da bi ji prinesli zrcalo. Smejala se je, si ruvala lase z glave, se premetavala in ko ji je zdravnik povedal, da bo umrla za onemoglostjo in da je njeno stanje zelo, zelo nevarno, me je minil strah, da sem šel zopet dolj ter ji prinesel od tam prababičino zrcalo. Ko ga je zagledala, se je nasmehnila od sreče, ga prišla poljubila in se zatopila vanj z očmi...

In sedaj je prešlo že več ko deset let, a ona se še vedno gleda v zrcalu in se ne odmakne niti za trenutek.

— Nisem-li to jaz? — šepeta in rdečica na njenih licih razodeva blaženost in zanos. — Da, to sem jaz! Vse laže razen tega zrcala! Lažejo ljudje, laže mož! O, če bi se bila prej videla, če bi bila vedela, kakšna sem, ne bi vzela tega človeka! Saj me ni vreden! Pred moje noge bi moral poklekniti, prekrasni in blagorodni princ!

Ko sem nekoč stopil za ženo, sem slučajno pogledal v zrcalo in — odkril strašno skrivnost. V zrcalu sem ugledal žensko mameče krasote, kakršne še nisem nikdar srečal v življenju. Bilo je prirodno čudo harmonije krasote, lepote in ljubezni. Nu, kaj je? Kaj se je zgodilo? Zakaj se je videla moja grda in okorna žena v zrcalu tako krasna? Kako to?

Krivo zrcalo je skrivilo grdo lice moji ženi na vse strani in zaradi te spremembe njenih potez je postala ona slučajno krasotica. Minus in minus dasta plus.

Tudi sedaj sediva z ženo pred zrcalom in nepremično gledava vanj: nos mi leze na levo lice, brada se je preklala in premaknila na stran; toda ženo lice je očarujoče. — in divja, brezumna strast se me poloti.

— Ha — ha — ha! — se grobo grohotam.

Zena pa komaj slišno šepetaje:

— Kako sem krasna!

V novem letu želi „Domovina“ vsem svojim dragim čitateljicam in čitateljem urnitev k spravi in slogi, miru in sreči.

Narodno blago med goriškimi Slovenci

Gorica, sredi zime.

Med našim ljudstvom so ostale v živem spominu razne osebe, ki so na kateri koli način posegle v tok njegovega življenja. Med temi zgodovinskimi osebnostmi je precej takšnih, ki so resnično živele, dočim obdaja druge v luči ljudskega ustnega izročila svet legendarnosti ter odmaknjene davnine. Zanimiva osebnost te vrste je kralj Matjaž, ki je zaživel v trajnem ljudskem spominu iz zgodovinske podobe madžarskega kralja Matije Korvina. Spomin na turške boje je najtesneje povezan z legendarnim pojavom kralja Matjaža. V raznih krajih so še danes ohranjeni sledovi na spečega kralja Matjaža in njegovo vojsko. Po Krasu, Vipavski in Soški dolini je precej teh sledov, največ menda v Vipavski dolini.

Po Tolminskem sem na primer slišal od starih kmetov gospodarjev, da se še spominjajo raznih tolminskih pesmi, ki so poveličevale zaslugе ter osebnost kralja Matjaža. Goriški zgodovino ljub me je opozoril na to, da je za znani furlanski zgodovinar Nicoletti razpravljaj o dejstvu da se ponašajo Tolminci lahko s tem, da imajo mnogo pesmi o kralju Matjažu, pa tudi o raznih svetnikih ter drugih odličnih zgodovinskih osebah. To Nicoletti jevo pričevanje sega v XVI. stoletje, ko je bilo ljudsko pripovedovanje blizje dobi madžarskega vladarja Matije Korvina.

V okolici Ajdovščine so mi pripovedovali pravljico, ki spominja na svetopisemsko zgodbo v zavrženih ošabnih angeljih. Po tej vipavski pripovedki se je nekoč kralj Matjaž v svoji ošabni nadutosti tako prevzel, da se je usodil napovedati vojno celo Bogu samemu. Tedaj pa je Bog hotel maščevati ta Matjažev korak. Pozval je k sebi sv. Elijo ter mu velel, naj s svojo silo ukaže kralja Matjaža in njegovo vojsko. Sv. Elija je šel takoj na delo. Zbral je silo elektrike in s streljo razgal Matjažovo vojsko. Kralja Matjaža je dogodek globoko presunil. V sramoti, ki jo je doživel, si ni vedel drugače pomagati, ko da se je zalekel k vznožju ponosnega Cavna, kjer je zaklical: »Vrhovi, združite se, mene in mojo vojsko zagrnite!«. V naslednjem hipu je bobneča sila razmajala čavensko pogorje, ki se je odprlo ter zajelo vase Matjaža in njegovo vojsko, ki spita tamkaj svoje stoletno spanje.

Po vsej Vipavski dolini je znana tako zvana Podrta jama. V Colu so mi pripovedovali o nekem ogromnem zakladu, ki da je skrit že iz-

za Matjaževih časov v omenjeni votlini, ki je imela nekoč dva globoka izhoda proti Idriji ter Vipavi. Pravi, da je že precej drznih ljudi skušalo priti v notranjost ogromne votline, kjer spi kralj Matjaž s svojo vojsko, da bi odnesli silno dragocen zaklad. Toda v vseh takšnih primerih se je zgodilo, da se je vsa Podrta jama stresla ter pokopala pod seboj drznega iskalca zaklada.

Tam pod Kovkom med Vipavo in Ajdovščino pa je znana pripovedka o kralju Matjažu kot čuvaju Vipavske doline. V krasni, s prelepimi kapniki okrašeni votlini Podrte jame je našel kralj Matjaž idealno bivališče zase ter za svojo vojsko, s katero je hotel braniti Vipavsko dolino pred slehernim napadom. Do prihoda Turkov ni bilo nikogar, ki bi se bil upal v Vipavsko dolino. Pohlepní Turki pa so prihrumeli v Vipavsko dolino, kjer so izvedeli za predragocen zaklad, ki ga ima kralj Matjaž pri sebi. Toda Matjaž je brž prebudil svojo spečo vojsko in pozval turškega poveljnika, da se spoprime z njim v častni odprti bitki. Ko je prejel kralj Matjaž od turškega poveljnika odgovor, da se bo pričela velika bitka naslednjega dne, je šel s svojo vojsko počivat. Ponoči pa so zaprli Turki vhode v votlino z velikimi skalami. Toda kralja Matjaža je zaradi turške neodkritosrčnosti zagrabil takšna jeza, da se je stresla vsa okolica in da se je votlina odprla. Tedaj navali Matjaž na presenečene Turke, ki jih popolnoma premaga. Po tej zmagi se je Matjaž umaknil s svojo vojsko v Podrto jama, od koder ga ni bilo več na spregled.

Misli

Marsikdo gre v svet za srečo, domov privleče pa nesrečo.

Pri hvall vprašaj vedno — zakaj; pri graji pa: od koga?

Rojstvo je dvojiče, ljubezen vprašaj, zakon pomisljaj in smrt pika.

Komur življenje ne dá misli, ta nima misli o življenju.

Ljubezen je že marsikoga peljala skozi paradiz v pekel.

z menoj Vem pa, da se strašno žre. Zato sem mislil, da bi ga pot v Salem...«

»Dobro,« sem ga prekinil. »Lahko dobite konje. Vendar pričakujem, da prideta nazaj. Ne bi mi bilo ljubo, da bi nazadnje zagledala v Salemu kako ladjo, pa bi hotela vedeti, kam neki je namenjena.«

»Dober spomin imate, gospod Filip.« Prisrčno se je zasmel. »Če bi jaz tudi hotel odnesti pete, Simon tega ne more. On ne mara od dekleta. Zdaj bo najprej počakal, da se ta reč pozabi in ne bodo več tako strogo pazili na Mahitabel; ako bo tedaj hotela, jo bo enostavno vzel k sebi in se bo z njo oženil.«

»Tako, tako,« sem zmajal z glavo. »Jaz pa nisem preveč trdno prepričan, da jo bo gospod Thomas hotel kar tako brez nadaljnega poročiti.«

»To ne bi bilo važno, Lahko ju jaz poročim. Tu sem jaz poglavar eiganov.«

»No, morda pa vse to niti ne bo potrebno,« sem dejal. »Ko bodo Piklejevi videli, da oba mislita resno, se bodo morda spametovali. Vzemita si torej konja in vprašajta, ali ima kdo kak naročilo. Zame bi se lahko ogledala za kakim mirnim, dobrim jahalnim konjem.«

»Dobiti morate najboljšega konja, gospod Filip in plačam vam ga jaz z izkupičkom za svoje kože.«

»Nikar ne bodi neumen, Ralf,« sem ga smehljaje zavrnil. »Čuvaj svoj denar za tiste čase, ko boš ti izgubil srce za kakim dekletom.«

— Ralf je pokazal svoje bleščeče se bele zobe. »Jaz sem te bedarije prebolet že takrat, ko sem bil še mlajši od Simona. Čemu naj bi bilo to dekle boljše od onega? Kadar je tema, so vse enake.«

S tem modrim izrekom se je poslovil. Naslednjega dne je Ralf vneto zbiral naročila za sol, blago, smodnik in igle, pa tudi naročila za znanee v Salemu ter pisma za prijatelje onkraj morja, ako jih bo kaka ladja vzela s seboj.

Med tem je njegov brat Simon tiho in otožno pripravil kože in potrebno zalogo živil. Nekega hladnega jesenskega jutra sta odjahala skozi Ožino ter nam kmalu izginila izpred oči. Nam prebivalcem

Ziona se je zdel ostali svet že jako daleč, in kar nenavadno se nam je zdelo, da se kdo vrača v tisti svet. Čudna misel, da tudi v Fort Outpostu, v Sanctuaryju, v Neatsheadu, Columbinu in v Salemu žive ljudje, ki smatrajo svoje majhne naselbine za središče vsega sveta in ki bi gledali na Ralfa in Simona kot na tujca iz najdaljšega konca tega sveta. Čudno tudi, kako silna je bila moč krvi! Izmed vseh prebivalcev Ziona cigani edini niso poznali želje po lastni zemlji, niso izgubili hrepenenja po potovanju.

O vsem tem sem premišljeval, ko sem se po odhodu obeh bratov vrnil z Judito v svojo hišo.

»Bi hotela iti z njima, Judita?« sem jo vprašal. Za trenutek se je okrenila, kakor da hoče še enkrat pogledati za svojima bratoma. Nato pa mi je odkrito pogledala v obraz in rekla: »Ostati hočem pri vas, gospod.«

Četrto noč nato sem vzel Judito k sebi v posteljo. Mislim, da je bilo to zelo krivično in prav gotovo neumno. Nisem je ljubil. Ljubil sem Lindo. Niti za trenutek nisem prenehal ljubiti Linde. Ta ljubezen je bila del mene samega. Celu vrsto izgovorov sem iskal in našel, češ da sem se tisto noč spozabil, dasi me niti en izgovor ni resnično prepričal. Predvsem je ležala krivda za to v letnem času, nevarnem kakor pomlad — divje ognjene barve jeseni, ki tako naglo mine in vendar prinaša, dokler traja, celo najbednejšemu norcu slutnjo, kako naglo teče življenje od mladostnih nad do ledonomrzlega groba. In potem dekle, vedno v moji bližini, vedno za menoj, vedno pripravljena, da se mi preda. In še je bil v meni živ spomin na tisto noč ko mi je Judita v spanju položila glavo na srce, spomin na sto podobnih majhnih prigod.

Kaj zdaj to pomeni? Zdaj ko je vse to le spomin, zgodba, ki jo pripovedujem. Ako bi takrat vedel to, kar vem danes... tedaj bi lahko čakalo name sto cigank v stoterih mračnih hodnikih, vsako izmed njih bi odvedel k razgrnjeni postelji... pa ne bi nikoli okušal mukotrpne, ponižujočega kesanja kakor v tisti davni noči, ko nisem izdal le samega sebe, marveč tudi Lindo...

(Dolje)